

Principprogram för **Djurskyddet Sverige**

Lantbruksdjur | Transport | Slakt | Hållbarhet | Sällskapsdjur | Avel
Vilda djur | Djur som föds upp för päls, dun & skinn | Djurförsök
Djurparker | Cirkus | Fyrkerveriker

Antagna på Djurskyddet Sveriges förbundsstämma 2024-05-05

Djurskyddet Sverige · Hammarby Fabriksväg 25, 120 30 Stockholm · 08-673 35 11 · info@djurskyddet.se · djurskyddet.se

Org.nr. 802000-6832 · Plusgiro 90 01 06-6 · Bankgiro 900-1066

Foto: iStock.

Djurskyddet Sveriges principprogram

Detta program är antaget av förbundsstämman 2024. Under stämmoperioden kan det uppdateras av förbundsstyrelsen.

Innehållsförteckning

Ideologi.....	2
Generella krav	3
Krav på djurägare.....	3
Skolans ansvar för att sprida kunskap om djur och djurhållning.....	3
Djurskyddslagstiftning och kontroll.....	3
Djurskyddsorganisationers möjlighet att överklaga myndighetsbeslut	4
EU:s djurskyddslagstiftning	5
Industri, handel och konsument.....	5
Djurskydd som hållbarhet	6
Brott mot djur	7
Krisberedskap	7
Forskning som gynnar djurens välfärd	8
Djursjukvård.....	8
Djurskyddsmyndighet och djurskyddsminister	9
Samhället, människan och djuren.....	9
Samtliga djurslag.....	10
Träning och tävling med djur och arbetande djur.....	10
Fyrverkerier	11
Lantbruksdjur.....	12
Märkning av lantbruksdjur	13
Transporter av lantbruksdjur	13
Slakt och avlivning	14
Fjäderfän	15
Grisar	16
Mjölkkor och övriga nötkreatur	17
Får och getter.....	17
Fisk.....	18
Sällskapsdjur	19

Hund	20
Kanin.....	21
Katt.....	22
Akvariefisk	23
Häst	23
Djur som föds upp för päls, skinn, ull och dun	24
Djurförsök	25
Vilda djur	26
Jakt och fiske.....	27
Rovdjur.....	28
Djurparker	29
Cirkus.....	30

Ideologi

Djurskyddet Sveriges vision är ett samhälle där människor visar respekt och medkänsla för alla djur.

Vårt uppdrag sedan 1897 är att rädda och skydda djur.

Vi arbetar genom opinionsbildning, praktiskt djurskyddsarbete och stöd till forskning som stärker djurens skydd och välfärd. Vårt mål är att alla djur erkänns som kännande varelser och att alla djur har ett egenvärde, samt att alla människor har ett empatiskt synsätt och behandlar djuren utifrån detta.

Vi arbetar för att människan fortsatt ska kunna hålla djur, där djuren får leva ett gott liv med möjlighet att utföra de naturliga beteenden som bidrar till en bättre djurvälfärd, samtidigt som de skyddas från smärta och lidande. Vi vill också ha ett samhälle där vilda djur respekteras och ses som en viktig del av ekosystemet.

När djur avlivas ska det ske snabbt, smärtfritt och ångestfritt. Vi tar avstånd från långa och plågsamma transporter. Detta gäller alla djur oavsett om de lever vilt eller hålls av människan. Om djurens välfärd inte kan garanteras anser vi inte att människan har rätt att hålla dem. Mot bakgrund av detta ser vi en framtid där människan konsumerar färre och betalar mer för animaliska produkter för att möjliggöra en förbättrad djurvälfärd.

Vi baserar våra ställningstaganden på forskningsunderlag så långt det är möjligt. I vissa fall saknas vetenskaplig evidens för att kunna avgöra vilken metod som är bäst. I dessa fall kräver vi att det satsas på forskning för att ta fram alternativ.

Generella krav

Krav på djurägare

Vi anser att människan endast har rätt att hålla djur om en god djurvälfärd kan garanteras. För att alla djurägare ska kunna tillgodose djurvälfärden krävs kompetens om djurens fysiologiska och etologiska behov. Vi menar därför att det behöver ställas höga krav på alla djurägare. Det krävs både förståelse och kunskap om olika arters levnadssätt, beteenden och andra behov, samt en förmåga att se till varje individ i en djurgrupp.

Vi kräver att:

- Lagstiftning och regelverk förtydligas avseende djurägares kunskapskrav

Skolans ansvar för att sprida kunskap om djur och djurhållning

Vi menar att skolan har ett ansvar att förmedla kunskap om djurens fysiologi och etologi och kunskap om vilka krav som ställs både på individ och samhälle för att hålla djur.

Vi kräver att:

- Skolan ger stöd och kunskap så att eleverna kan utveckla empati för djur och att undervisning om ett empatiskt förhållningssätt blir obligatoriskt tidigt i utbildningen.
- Skolan ger kunskap om animalieproduktion, i syfte att eleverna ska kunna göra hållbara val.

Djurskyddslagstiftning och kontroll

Vi anser att politiker och myndigheter ska ta sitt ansvar för att stärka djurskyddslagstiftningen som skyddar djuren och främjar deras välfärd. Upprätthållandet av ett gott djurskydd får inte styras av marknadskrafter eller ersättas av ett konsumentansvar.

Vi menar att djurskyddslagens krav på att djur som hålls av människan ska skyddas mot onödigt lidande och sjukdom också ska gälla på individnivå, även för lantbruksdjuren. Människor har ett ansvar att ständigt arbeta för bättre djurvälfärd.

Djurskyddslagen ska vara förebyggande och ange miniminivåer för hur djur får hållas. Föreskrifterna ska bättre spegla djurskyddslagen. Det ska inte vara tillåtet att frångå lagens minimikrav genom så kallade kontrollprogram.

Vi anser det vara inkonsekvent och oetiskt att lagstiftningen gör skillnad på hur olika arter som har liknande behov ska hållas. På samma sätt är det olämpligt att lagstiftningen för samma djurslag kan skilja betydligt beroende på var djuret hålls, till exempel i ett konventionellt lantbruk jämfört med i en djurpark. Därför anser vi att djuren som hålls ska hållas utifrån deras artspecifika behov oavsett vad ändamålet med hållningen är.

För att djurskyddslagstiftningen ska efterlevas krävs en omfattande och välfungerande offentlig kontroll. Idag förekommer det även att olika organisationer och företag har egna kontroller. Exempel på detta är KRAV, Svenskt Sigill, mejeriföretagens egna kontrollorgan, Svensk travsport och Svenska kennelklubben. Det är positivt med egenkontroller men de får inte ersätta den offentliga kontrollen. Informationsutbytet mellan dessa privata kontrollorgan och myndigheterna som utför kontroller är ofta bristfällig, vilket måste åtgärdas och säkerställas så att alla instanser har tillgång till nödvändig information.

De myndigheter som arbetar med djurskyddsfrågor, såväl förebyggande som genom kontroller, saknar idag tillräckliga resurser för att kunna utföra arbetet på ett tillfredsställande sätt.

Vi kräver att:

- Föreskrifterna omarbetas för att bättre följa djurskyddslagen. Myndigheterna måste ges tillräckliga resurser för att kunna utföra kontroller så att anmälningar följs upp och det förebyggande arbetet stärks.
- Länsstyrelsen ges möjlighet att besluta om ett tillfälligt djurförbud, eller andra åtgärder, under tiden en utredning görs och fallet tas upp i domstol, för att förhindra att djur utsätts för lidande.
- Samarbetet och utbytet av information mellan länsstyrelsen och andra kontrollorgan, så som certifieringsföretag och djurorganisationers egna kontroller, förbättras.
- Jordbruksverket och länsstyrelserna ges mer resurser för djurskyddsarbetet.
- Handläggningen hos de olika länsstyrelserna ska vara likvärdig.
- Myndigheterna intensifierar arbetet med att avelsparagraferna i djurskyddslagstiftningen ska få en större efterlevnad.

Djurskyddsorganisationers möjlighet att överklaga myndighetsbeslut

Djur är inte personer i rättslig bemärkelse och har därmed inte heller talerätt enligt gällande lag. Länsstyrelsernas beslut gällande hemlösa djur går därför inte gå att överklaga till förvaltningsrätt. Eftersom djuren inte har någon ägare finns ingen part i ärendet som kan föra talan för djuret.

Vi kräver att:

- Djurskyddsorganisationer ges möjlighet enligt djurskyddslagen att överklaga myndighetsbeslut gällande ägarlösa djur som omfattas av djurskyddslagen till förvaltningsrätterna, i likhet med miljöorganisationernas möjlighet att överklaga beslut enligt Miljöbalken.

EU:s djurskyddslagstiftning

Flera djurskyddsfrågor avgörs på EU-nivå. Medlemsländer ska tillåtas ha lagstiftning med strängare djurskyddskrav än EU:s djurskyddsregelverk. Det är viktigt att lagstiftningen skärps inom EU med kraftigt höjda minimikrav. Undantag från grundläggande djurskyddskrav eller produktionsmetoder som innebär djurplågeri ska inte tillåtas av till exempel religiösa eller kulturella skäl. Exempel på sådana undantag som görs i dag är obedövad slakt och tvångsmatning av gäss.

EU måste också ställa högre krav på implementering och förbättrad kontroll av gällande regelverk i EU:s medlemsstater och ansökarländer.

I gränsöverskridande frågor, så som djurtransporter och illegal införsel av djur, har EU ett särskilt ansvar.

Djurskyddsregelverk skiljer sig kraftigt mellan olika länder inom EU. Vissa tillämpar endast EU:s grundläggande djurskyddslagar medan andra, till exempel Sverige, ställer striktare krav. Det går idag inte att söka ekonomiskt stöd genom den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP) för djurvälståndsgärder som är ett krav enligt nationell lagstiftning. Ett tydligt exempel på detta är det unika svenska beteskravet. Eftersom det är ett lagstadgat krav i Sverige kan svenska djurhållare, till skillnad från djurhållare i länder utan beteskrav, inte få ekonomiskt stöd för betet.

Vi kräver att:

- EU utser en särskild kommissionär med ansvar för djurskyddsfrågor.
- EU:s djurskyddslagstiftning utökas till att omfatta alla djurslag som hålls av människan.
- Ekonomiskt stöd endast ges till verksamheter med god djurhållning.
- Djurhållare som tillämpar nationell lagstiftning med högre djurskyddskrav än EU, till exempel det svenska beteskravet, ska kunna medges stöd genom den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP).

Industri, handel och konsument

Alla har ett ansvar, såväl producenter och handel som konsument. För att kunna ta ansvar som konsument måste informationen om produkter i handeln vara tydlig och lättillgänglig. I dag har långt från alla produkter tydliga märkningar och det är inte heller lätt att som

konsument veta vad en ursprungsmärkning eller en märkning som KRAV, ekologiskt, Svenskt Sigill eller MSC/ASC innebär för djurens välfärd.

När det gäller inköp av produkter med skinn, ull eller dun är det ännu svårare att som konsument få veta hur djuren har haft det under sitt liv. Även andra animaliska produkter, som djurfoder, saknar ofta information om ursprung och hur djuren levit.

I dag används bilder och beskrivningar av god djurvälfärd, vilket inte motsvarar den verkliga djurhållningen, i marknadsföringssyfte.

Vi kräver att:

- Det ska framgå på förpackningen om en produkt innehåller animalier (inklusive skinn, päls och biprodukter från djur).
- Alla animaliska produkter ska märkas och förses med information om var och hur djuret är fött, uppfött, transporterat och slaktat.
- Konsumenter ges möjlighet att kunna välja produkter med högre djurvälfärd till exempel mjölk från kor som hålls tillsammans med sina kalvar.
- Det utvecklas pålitliga system för att möjliggöra spårbarhet av alla animaliska produkter, även animaliska biprodukter.
- Hårdare krav ska ställas på uppfödare och försäljare av sällskapsdjur för att konsumenten ska få information om hur och var djuret fötts upp och hur avelsdjuren har hållits.
- Handeln ska inkludera djurvälfärdsriterier i sin produktion och i sina inköp. Dessa ska också vara offentligt tillgängliga för konsumenten.
- Kommuner, stat och myndigheter i sin offentliga upphandling av animaliska produkter ska ställa krav som åtminstone motsvarar svensk djurskyddslagstiftning.
- Det ställs större krav på att marknadsföringen av animaliska produkter motsvarar djurens verklighet.

Djurskydd som hållbarhet

Vi anser att djurvälfärd ska vara en självklar del av hållbarhetsbegreppet. Tyvärr ställs ofta djurskydd och andra hållbarhetsaspekter mot varandra. Att äta mindre av animaliska produkter och i stället välja produkter av bättre kvalitet till högre pris är viktigt för att möjliggöra en god djurvälfärd.

Det är stor skillnad mellan intensiv djurhållning inomhus respektive djurhållning utomhus, i vilken djuren får möjlighet att vistas utomhus och utföra sina naturliga beteenden och hållas friska. Djur som får möjlighet att beta är exempel på detta. Utöver att bidra till djurvälfärd, så kan betande djur även bidra till andra hållbarhetsriterier, som biologisk mångfald och ökad kolinlagring. Ett fokus på minskad klimatpåverkan riskerar att prioritera djurhållning med högre

avkastning och intensitet över högre djurvälstånd. Exempel på detta är uppfödning av tjurar på stall och storskalig kycklinguppfödning inomhus. Klimatpåverkan får inte användas som ursäkt för dålig djurvälstånd.

Efterfrågan på livsmedel med lägre klimatpåverkan gör att det nu, för svensk matproduktion, introduceras nya djurarter och produktionsformer. Exempel på detta är uppfödning av insekter och för Sverige nya fiskarter. Detta är problematiskt då produktionen ofta byggs ut innan det finns tillräcklig kunskap om hur dessa djur ska hållas på ett sätt som gynnar deras välfärd.

Vi kräver att:

- Djurskydd kommuniceras som en självklar del av hållbarhetsbegreppet.
- Innan nya arter eller produktionsätt introduceras på den svenska marknaden måste dessa vara vetenskapligt utvärderade gällande djurens välfärd och en artspecifik djurskyddslagstiftning finnas på plats.

Brott mot djur

Vi anser att brott mot djur och hot mot djur måste tas på större allvar. Grovt djurplågeri finns numera i brottsbalken och straffen för brott mot djur har skärpts. Detta måste nu återspeglas i rättsväsendet.

Det är också viktigt att lagstiftare och rättsväsende synliggör den koppling som finns mellan våldsbrott mot djur och våldsbrott och hot om våld i hemmet.

Vi kräver att:

- Det införs särskilda djurskyddspoliser och åklagare med särskild kunskap och ansvar för brott mot djur i hela Sverige.
- Djurskyddslagstiftningen och utbildning om brott mot djur ska ingå i polis- och juristutbildningen.
- Djurhem, uppfödare och andra som förmedlar och säljer djur ska ha möjlighet att på ett enkelt sätt kontrollera att adoptanter/köpare inte har djurförbud eller är föremål för kontroller där brister uppdagats.

Krisberedskap

Den svenska totalförsvarslagstiftningen berör endast i en mycket liten omfattning djur, och då enbart lantbruksdjuren. Det finns inget krav på att räddningstjänsten ska rädda sällskapsdjur, så när detta sker är det på frivillig basis från exempelvis brandmän. Vi menar att även sällskapsdjuren behöver finnas med i lagstiftningen och omfattas av landets beredskap för krig och andra kriser.

Idag ger Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) råd till djurägare som står i strid med djurskyddslagstiftningen, exempelvis förbudet mot att överge djur och krav på daglig tillsyn, liksom att de ska skyddas mot onödigt lidande. Det är enligt myndigheten inte tillåtet att ta med djur till skyddsrum

och lösningen som föreslås för djurägare är att lämna sina djur ensamma hemma och själva ta skydd i skyddsrum.

När vilda djur skadas vid naturkatastrofer eller i olyckor orsakade av människan utförs hjälp, som till exempel oljesanering, i dag enbart av frivilliga krafter där ingen statlig ersättning betalas ut.

Vi kräver att:

- Skydd för djur inkluderas i lagstiftning och regler avseende krisberedskap.
- Djur inkluderas i lagen om skydd och olyckor så att räddningstjänsten får krav på att även rädda djur vid bränder och olyckor.
- Djurskyddslagens grundläggande krav ska gälla även under krig och kris.
- Ansvarig myndighet ges i uppdrag att ta fram alternativa skyddsställen dit människor kan ta med sina sällskapsdjur, exempelvis tunnelbana eller andra skydd under jord.
- Staten ska ansvara för hjälp till vilda djur vid olyckor och naturkatastrofer. Stöd kan erhållas av ideella organisationer men då ska staten stå för ersättning till dessa.

Forskning som gynnar djurens välfärd

En fri och oberoende djurskyddsforskning är nödvändig för att kunna förbättra djurvälfaerden och ta fram relevant djurskyddslagstiftning. Det finns idag flera exempel där beslut om djurslagsspecifika djurskyddsföreskrifter inte kan fattas därför att det saknas relevant kunskap. Ett viktigt exempel är att koldioxidbedövning av gris och fisk ännu inte förbjudits i Sverige då det är oklart vilka alternativ som bör föreslås.

Vi kräver att:

- Staten avsätter större medel till forskning om djurskydd och djurvälfaerden.
- Myndigheter, djurägare, branschorganisationer och slakterinäring använder aktuell forskning för att förbättra djurvälfaerden.

Djursjukvård

Svenska djur riskerar att inte få akutvård på grund av brist på veterinärer och annan djurhälsopersonal. Det är särskilt dålig tillgång till djurhälsovård i vissa glesbygder. Bristerna behöver lösas med fler utbildningsplatser för veterinärer och djursjukskötare och en översyn och förbättring av djurhälsopersonalens arbetsmiljö.

Utvecklingen inom veterinärmedicinen har under de senaste årtiondena tagit stora steg framåt och man kan i dag göra otroligt mycket för djuren, både förebyggande och behandlingsmässigt. Dock finns det risker att djur utsätts för onödigt lidande om en djurägare till varje pris vill behandla sitt djur, trots att det orsakar mer och långvarigt lidande för djuret. Ett

tungt ansvar vilar på djurhälsopersonalen som måste kunna göra dessa avvägningar och inte behandla djur om det inte är för djurets bästa.

Vi kräver att:

- Staten garanterar tillgänglig veterinärvård för alla djur i hela landet.
- Fler utbildningsplatser skapas för veterinärer och djurskötare.
- Veterinärers och annan djurhälsopersonals arbetsmiljö uppmärksammas och förbättras.
- Det utvecklas ett bättre samarbete mellan veterinärkliniker och relevanta myndigheter så att all misstanke om olaglig avel anmäls.
- Jordbruksverket tar fram riktlinjer till djurhälsopersonal som stöd för att anmäla olaglig avel.

Djurskyddsmyndighet och djurskyddsminister

Jordbruksverket är den centrala myndigheten för djurskyddsfrågor i Sverige. De har samtidigt ett stort ansvar gentemot näringen, vilket leder till kompromisser i djurskyddsfrågorna, både resursmässigt och prioriteringsmässigt eftersom stor hänsyn tas till näringen.

Vi kräver att:

- Djurskyddsfrågor i Sverige ska hanteras av en statlig myndighet med enbart detta uppdrag.
- Sveriges regering ska ha en särskild djurskyddsminister och inte låta djurskyddsfrågorna vara en del av landsbygds- eller jordbruksfrågorna.

Samhället, människan och djuren

Djuren betyder mycket för oss människor och för samhället, och vi betyder mycket för djuren. En god djurvälstånd är inte bara viktig för djuren själva, utan är tätt sammanknutet även med människans välmående. Detta ingår i begreppet One Welfare.

Hur vi behandlar djur har en direkt påverkan på vårt eget välmående och vice versa. Exempel på detta är djurhållning som bidrar till zoonoser (sjukdomar som sprids mellan djur och människor), antibiotikaanvändning för djur som leder till resistens hos människor och hur djurägarens välmående påverkar möjligheten att ta hand om sina djur. Den här frågan har varit aktuell på många olika sätt på sistone: ett zoonotiskt virus, sars-cov-19 orsakade en global pandemi, andelen bakterier som är resistenta mot antibiotika ökar.

Vi kräver att:

- Djurhållning som innebär en extra stor risk för spridning av zoonotiska sjukdomar avvecklas. Exempel på detta är minkhållning och hållandet av vissa exotiska sällskapsdjur.
- Sverige har som målsättning att vara världsledande på djurhållning med låg antibiotikaanvändning och fortsätter påverka detta internationellt.
- Alla relevanta svenska myndigheter inkluderar djurs säkerhet och djurskydd i sitt arbete kring krishantering.

Samtliga djurslag

Vi anser att alla djur ska hållas lösgående och ges möjlighet att möta sitt naturliga rörelsebehov samt till utövande anpassat efter djurslag och klimat.

Vi kräver att:

- Inga djur hålls i bur, uppbundna eller fixerade.
- Stängsel och annan inredning inte får vara utformad på ett sätt som riskerar att skada utomhusmiljön för djur. Stängsel för tamdjur ska ge skydd från rovdjursangrepp.
- Ny teknik, till exempel virtuella stängsel, noga utvärderas av expert vad gäller djurskydd innan eventuell användning, och med obligatorisk uppföljning och utvärdering.
- Miljön där djur hålls ska vara anpassad för att ge djuren en god välfärd och möjlighet till naturligt beteende samt skydda djuren från sjukdomar och skador.
- Gruppstorlek ska anpassas efter djurslagens specifika behov.
- Alla utegående tamdjur alltid ska ha tillgång till skydd mot väder och insektsangrepp. Sådana skydd ska vara anpassade till den specifika artens och enskilda individens behov.
- Djur ska ges foder vars mängd, näringsinnehåll och utfodringssätt är anpassade till det aktuella djurslagets artspecifika behov.
- Alla individer ska ha fri tillgång till dricksvatten.

Träning och tävling med djur och arbetande djur

Att djur aktiveras och stimuleras genom exempelvis träning kan vara mycket positivt. Träningen måste dock alltid ske på ett sätt som gynnar djurets välmående och vara fri från bestraffning. Hänsyn måste också alltid tas till djurets ålder och hälsa.

Människor mår bra av att umgås med djur och djur gör ofta ett fantastiskt jobb, till exempel assistanshundar, katter på äldreboenden och hästar för terapiridning. Även dessa djur ska behandlas med respekt och värdighet och det behöver finnas tydliga riktlinjer och mer forskning om hur de ska hanteras. Vägledning för kontroll av hanteringen och livsmiljöerna för dessa individer behöver tas fram, då det finns motstridiga intressen.

Vid tävling med djur måste det ske på djurets villkor och under rätt förutsättningar. Att till exempel låta en halt häst starta ett travlopp, eller att med spö eller andra medel tvinga en häst att hoppa över hinder, ska aldrig tillåtas.

För aktiviteter som innefattar flera arter, så som vallning av får eller jakt med hund, måste hänsyn tas till båda djurarterna för att undvika stress och annat lidande.

Spel och vadslagning som involverar djur är djupt problematiskt eftersom djuren som tar del i tävlingar riskerar att utsättas för orimlig behandling på grund av incitamenten med höga prissummor och ersättningar.

Vi kräver att:

- All form av träning av djur ska bygga på belöning av önskvärda beteenden och vara helt fri från alla former av tvång samt psykiskt och fysiskt våld.
- Domare som dömer tävlingar och evenemang med djur ska ta hänsyn till djurens välfärd. Till exempel ska hästars form vara naturlig och inte orsaka skada.
- Utrustning som används på djuren inte får vara utformad så att den riskerar att orsaka smärta, rädsla eller obehag.
- Vallnings- och jaktperioder ska vara tidsbegränsade enligt det som lämpar sig för den vallade/jagade djurgruppen. Endast hundraser som huvudsakligen är avlade för vallning eller jakt ska användas.
- Spel som involverar pengar och som kan bidra till en negativ effekt på djurens välbefinnande inte tillåts.
- Den som under tävling medvetet orsakar djuret smärta stängs av från sporten med omedelbar verkan och att det alltid anmäls till länsstyrelse och/eller polis.

Fyrverkerier

Både vilda och tama djur skräms, skadas och dör varje år av ljud och ljus från fyrverkerier. Det är ett onödigt lidande för de djur som blir skrämda. Fyrverkerier leder även till nedskräpning, vilket påverkar både vilda och tama djur.

Vi kräver att:

- Det ska vara förbjudet att använda fyrverkerier.

Lantbruksdjur

Det är i dag stor skillnad i hur djuren inom livsmedelsproduktionen hålls. Djur som tillåts gå ute, hålls i grupper och ges foder och skötsel på ett sätt anpassat för djuren och som får utlopp för sina naturliga behov i form av att böka, picka, beta och röra sig obehindrat, har ofta en god djurvälstånd. Väldigt många lantbruksdjur hålls i dag inomhus på trånga ytor i en dålig djurmiljö. Avel och intensiv utfodring driver på mot hög avkastning och hög tillväxt, vilket ökar risken för sjukdom. Många djurstallar och betesmarker ger inte djuren tillräckligt skydd mot höga temperaturer och stark sol.

Vi ser gärna att fler djurvälståndskoncept/-märkningar, som är mer långtgående än det lagstiftningen kräver, utvecklas. Dock måste även lagstiftningen genom föreskrifter skärpas för alla lantbruksdjur.

Förprovning av ny- och ombyggnationer utifrån djurskyddsaspekter är viktigt för att säkerställa ett gott djurskydd.

Vi kräver att:

- Det underlag som djuren hålls på ska vara anpassat till djurslaget och alla djur ska ha tillgång till en hel liggyta. Endast delar av den tillgängliga ytan får bestå av nät eller gödseldrainerande golv.
- Förprovningen av ny- och ombyggnation ur djurskydds- och smittskyddssynpunkt av djurstallar behålls. Förprovning ska även omfatta betesmarker.
- Dagens minimikrav gällande utrymme höjs för alla lantbruksdjur.
- Alla lantbruksdjur ska ha tillgång till berikning som är anpassad för djurslagets specifika behov och som förhindrar uppkomsten av beteendestörningar.
- Alla lantbruksdjur ska ha tillgång till välskött och välanpassad utevistelse året runt.
- Alla operativa ingrepp på djur ska göras med fullgod bedövning och smärtstillande medicin.
- Högre krav införs på att djurhållare ska skydda sina djur från rovdjursangrepp.
- Övervakningsteknik inte ersätter kraven på regelbunden mänsklig tillsyn.
- Det införs krav på skydd från värme och stark sol när djur hålls på bete.
- Avelsarbetet för lantbruksdjur i högre grad fokuseras på robusta djur som kan bete sig naturligt, snarare än en osunt hög produktionsnivå.

Märkning av lantbruksdjur

Lantbruksdjur id-märks med tatueringar eller öronbrickor. Att märka med öronbrickor är smärtsamt och det händer att brickorna ger smärtsamma skador och inflammationer i öronen, framför allt hos får och getter.

Vi kräver att:

- Märkningsmetoderna för djur förfinas så att lidande minimeras vid märkningstillfället och risk för skador minimeras.

Transporter av lantbruksdjur

Dagligen transporteras flera miljoner djur inom EU, de flesta på väg till slakt. Transporterna är ofta långa och det är svårt att anpassa temperaturen i transporterna till djurens behov, särskilt vid varmt väder. Många djur skadas vid i- och avlastning och under långa transporter med lastbil eller båt drabbas många djur av törst, svält och klämningskador eller dödsfall.

Vi vill se ett slut på transporter av levande djur till slakt och att djuren i stället avlivas på gården och transporteras efter detta. Tills det målet är uppnått finns mycket att förbättra både inom Sverige och inom övriga EU. Många djur transporteras inte till det närmsta slakteriet, utan till det slakteri som ger bäst betalt för tillfället. Det innebär att djuren utsätts för längre transporttider än nödvändigt.

Vi kräver att:

- EU:s och Sveriges regler för djurtransporter skärps och att den totala transporttiden ska vara maximalt fyra timmar för fjäderfä och kanin och åtta timmar för övriga djur.
- Rutiner och logistik för transport till slakt och hanteringen på slakterier ska förbättras så att transporttiden kortas och stressen minimeras.
- Inga djur dödas eller skadas under lastning, lossning, transport eller under uppställning på slakteri.
- För varandra okända djur inte ska få blandas under transporten.
- Samma krav ska gälla vid all transport av djur, oberoende av syftet med transporten. Det vill säga oavsett om djuren transporteras till slakteri, för vidareuppfödning eller för avel.
- Det inte ska vara tillåtet att transporter upprepas efter en kortare vila, för att förlänga transporten.
- Alla angivna transporttider måste innefatta tiden för av- och pålastning av djur.
- Dräktiga, nyförlösta och icke avvanda djur inte får transporteras.

Slakt och avlivning

När ett djur slaktas ska det ske snabbt, smärtfritt och ångestfritt. Slakterier ska vara utformade så att djuren inte stressas. All slakt ska ske med föregående bedövning och bedövningen får inte i sig innebära ett lidande för djuren. I dag finns stora problem med koldioxidbedövning av gris och fisk. För att tvinga fram alternativa metoder bör ett slutdatum sättas för koldioxidbedövningen av dessa djur. För fjäderfä är det i stället elbedövningen som innebär välfärdsproblem.

Transport av djur till slakt kan undvikas genom att det satsas på mobila slakterier, där slakten sker på gården i en för djuret känd miljö, eller på småskaliga gårdsslakterier dit transportererna blir kortare. Det är tillåtet att avliva ett fåtal djur på gården och transportera kroppen till slakteri. Denna möjlighet bör utökas, då stress och eventuella skador under transport kan undvikas.

Om ett djur behöver nödslaktas på gården går kroppen vanligtvis till destruktion eftersom köttet måste besiktigas innan det får säljas som livsmedel. Det innebär att kött som skulle kunna användas inte tas tillvara. Man riskerar även att djuren utsätts för lidande då djurhållaren eller transportören ibland ändå väljer att transportera ett djur som inte är i gott skick till ett slakteri eller att ha kvar djuret av ekonomiska skäl.

Vi kräver att:

- Det införs bättre och längre utbildning av personal som hanterar djur på slakterier och en förbättrad närvaro av officiell och oberoende veterinär, samt att det finns möjlighet för officiell veterinär att stänga av olämplig personal.
- Livsmedelsverket blir ensamt ansvarig kontrollmyndighet för slakterier, och får tillräckliga resurser för detta.
- Regelverket och rutiner för anmälningar av brister vid slakterier förbättras.
- Kameraövervakning införs på slakterier.
- Det måste vara ett oavvisligt krav inom hela EU att alla djur som slaktas får en fullgod bedövning (medvetslöshet) innan slakten sker.
- Ett slutdatum för koldioxidbedövning av gris och fisk införs.
- Slakt där fjäderfä hängs upp i benen förbjuds.
- Fjäderfä ska bedövas med gas eller mer skonsam metod.
- Inga levande djur ska behöva vistas på slakteri över natten.
- Mobila slakterier, gårdsslakterier samt ny teknik för avlivning på gård fortsätter utvecklas.

- Besiktning av kött från djur som nödslaktats möjliggörs så att det kan användas för konsumtion.
- All avlivning ska ske på sådant sätt att varje djur får individuell tillsyn.

Fjäderfän

Inom uppfödning av såväl värphöns och slaktkycklingar som andra fjäderfän hålls en mycket stor andel av djuren inomhus utan tillgång till utevistelse och fortfarande hålls en del av värphönsen i bur. Gårdarna har ett mycket stort antal djur vilket är ett problem ur djur- och smittskyddssynpunkt.

Stora djurgrupper försvårar tillsynen och innebär stora smittorisker. Aveln av kycklingar och kalkoner för köttproduktion har fokuserat på en mycket hög tillväxttakt som medför hälsoproblem, hög dödlighet, beteendeproblem och stort lidande som följd. Inom äggproduktionen avlivas alla tuppkycklingar direkt efter kläckning och hönorna hålls ofta i så stora grupper att det skapar social stress.

Vi kräver att:

- Burhållning av fjäderfä förbjuds.
- Det införs ett max antal fåglar som får hållas på samma gård.
- Endast långsamväxande raser tillåts i matfågelproduktionen.
- Avelsdjuren i matfågelproduktionen ska vara av en ras som gör att de inte behöver utfodras restriktivt eller tåklippas.
- Noll procent kraftiga fotförändringar är den enda acceptabla nivån inom svensk matfågeluppfödning.
- Förhållandena och logistiken kring slakttransporter av fåglar ska förbättras. Inga djur ska dö eller skadas under packning, transport och avlastning.
- Könssortering av kycklingar i äggproduktionen ska göras redan på embryostadiet så att tuppkycklingar inte behöver kläckas för att genast avlivas.
- Avelsarbetet och djurhållningen av värphöns förbättras så att djuren inte drabbas av skelettfrakturer.
- Alla fjäderfän ska ha tillgång till upphöjda sittplatser, grovfoder, ströbad och annan berikning.
- Upphängning i benen och elbedövning av fjäderfän förbjuds.

Grisar

Endast en procent av Sveriges grisar får gå ute och böka i jord, trots att detta är ett mycket viktigt naturligt beteendebestånd. Resterande grisar hålls på betonggolv, ofta med otillräcklig mängd strömaterial.

Aveln har utvecklats så att suggorna föder fler smågrisar än tidigare, vilket orsakar problem med suggornas hållbarhet, digivning och smågrisdödlighet. I ett försök att förbättra suggornas hälsa är det numera tillåtet att avvänja smågrisar redan vid tre veckors ålder, men tidig avvänjning kan i stället leda till problem med smågrisarnas hälsa, som diarréer och ökad dödlighet. Det är ett oacceptabelt sätt att lösa problemen och utsätter både suggan och smågrisarna för lidande. Fixering av sugor mer än tillfälligtvis är förbjudet, men tillämpas ändå regelbundet.

Vid slakt bedövas nästan alla grisar med koldioxid, vilket enligt omfattande forskning innebär utdragen ångest och lidande.

Vi kräver att:

- Arbetet med att minska smågrisdödligheten intensifieras, men ska inte genomföras på sätt som går ut över grisarnas hälsa och välbefinnande. Exempelvis måste avelsmålet angående antal födda smågrisar ändras så att kullstorleken på sikt minskar.
- Vid de tillfällen det är nödvändigt att galtar kastreras, ska detta ske med immunokastrering, vilket är den mest djurvänliga metoden. Uppfödning av intakta galtar ska ske på ett sätt så att skador och slagsmål undviks.
- Fixering av grisar ska vara helt förbjudet och inga undantag ska tillåtas.
- Avvänjning av smågrisar från suggan aldrig ska få ske tidigare än vid 28 dagars ålder.
- Alla grisar ska ha möjlighet att böka och ges fri tillgång till halm eller annat strömedel.
- Suggor får tillgång till en större mängd bobyggnadsmaterial (cirka femton kilo) dagarna före grisning.
- Arbetet med att förebygga bogsår hos suggorna intensifieras genom förändringar inom både grishållningen och avelsarbetet.
- Nybyggda byggnader för grishållning ska anpassas till användning av stora mängder halm eller annat sysselsättningsmaterial.
- Så länge grisar tillåts hållas inomhus måste ytorna ökas och möjlighet för nedkylning av grisarna vid höga temperaturer införas i alla stallar.
- Bedövning av gris med koldioxid upphör och nya bedövningsmetoder införs.

Mjölkkor och övriga nötkreatur

För nötkreatur är bete otroligt viktigt för att tillgodose kravet på naturligt beteende. Ändå får inte alla nötkreatur gå på bete och omfattas inte av beteskravet. Det gäller framför allt tjurar som står på stall i stimulansfattiga miljöer. För mjölkkor som får gå på bete sker det, framför allt i norra Sverige, enbart under en kort tid om året. En del kor står uppbundna under resten av året och kan då inte röra sig obehindrat. Nötkreatur som går ute året runt lever ofta ett gott liv, men det är svårt att som konsument veta om nötköttet kommer från betande djur eller inte. Avelsarbetet för mjölkkor har huvudsakligen fokuserats på att ge så stor mjölkavkastning som möjligt. Detta gör att djuren är svåra att näringsförsörja med enbart bete varför röster höjts för att slopa beteskravet. Vi menar att lösningen i stället handlar om att minska avkastningskraven och att låta konsumenterna betala för djurens välfärd vid köp av mejeriprodukter.

Inom mjölkproduktionen skiljs kalvarna mycket tidigt från sina mammor. Enbart några få gårdar låter kalvarna gå kvar med korna under en längre period.

Vi kräver att:

- Dagens lagkrav på bete förlängs och utvecklas så att alla nötkreatur omfattas, oavsett produktionsinriktning och ålder. Speciellt gäller detta tjurar som genom kastrering kan hållas på bete.
- Kor ska få möjlighet till utevistelse även utanför betessäsongen.
- Uppbundna kor förbjuds.
- Kalvar i mjölkkobesättningar ges möjlighet att fortsätta dia i tillräcklig omfattning för att tillfredsställa både fysiologiska och etologiska behov under de första levnadsmånaderna.
- Djurhållningen och avelsarbetet vidareutvecklas för att förebygga hältor, klövproblem, juverinflammationer, tryckskador och därmed också kort livslängd.
- När avhorning är nödvändigt ska det göras med fullgod bedövning och smärtlindring.
- Skydd mot extrem hetta finns både i stallar och på betesplatser.
- Inga dispenser ges för hållande av djur utomhus, utan krav på skydd.

Får och getter

Får och getter är flockdjur och ska hållas i grupp för att må bra, och lamm och killingar bör inte skiljas för tidigt från sina mammor. Lamm som föds på vintern eller tidigt på våren slaktas innan betessäsongen börjar och får således aldrig gå på bete. Vanliga problem i fårhållning är högt parasittryck, att fåren inte klipps tillräckligt ofta och att klövarna inte kontrolleras och verkas. I flera andra länder kastreras och stympas får på plågsamma sätt, utan bedövning eller smärtlindring. Ull och skinn från svenska får tas inte alltid till vara, utan i stället importeras kläder, garn och fårskinns från länder med sämre djurhållning än den svenska.

Avel inom fårproduktionen har gjort att tackor får fler lamm än vad som är naturligt för dem. Det är en stor påfrestning på tackan och hon har dessutom inte möjlighet att ge di till alla lammen, eftersom en tacka bara har två spenar. Lammen måste i stället stödmatas. Det förekommer även att tackor "flushas" för att få fler och tidigare lamm. Det innebär att man ger tackan extra kraftfoder i syfte att hon ska släppa fler ägg som kan befruktas vid betäckning.

Vi kräver att:

- Getter ska hållas i grupp.
- Getter ska hållas lösgående.
- Inga får och getter ska flushas för att få fler än två lamm/killingar.
- Avelsarbete ska inte syfta till att fler än två lamm/killingar föds per gång.
- Lamm och killingar ska ges möjlighet att fortsätta dia och umgås med tacka/get i tillräcklig omfattning för att tillfredsställa både fysiologiska och psykiska behov under de första levnads månaderna.

Fisk

Fiskar är världens vanligaste lantbruksdjur, sällskapsdjur, försöksdjur och villebråd. Trots detta ignoreras ofta deras välfärd, både av allmänhet och beslutsfattare. Ingen vet exakt hur många fiskar som föds upp eller fångas för livsmedel varje år eftersom detta mäts i kilo i stället för antal individer. Vildfångade fiskar saknar skydd i lagen och dör ofta genom en utdragen kvävningsprocess. Fiskar som föds upp av människan har ett visst skydd, men det saknas artspecifika föreskrifter för många av de arter som föds upp i Sverige, trots att olika arter har helt olika behov. I Sverige bedövas de flesta fiskar med koldioxid, vilket går långsamt och orsakar rädsla och smärta.

Retoriken kring fiskar måste förändras för att tydliggöra att de ska behandlas som kännande varelser. Begreppet att "odla fisk" ska bytas ut mot att "föda upp fisk", "vattenlevande prydnadsdjur" ska bytas ut mot "vattenlevande sällskapsdjur" och fiskar ska räknas och rapporteras som antal individer och inte i ton.

Vi kräver att:

- Fisk fullt ut erkänns som kännande varelser med rätt till en god djurvälfärd.
- Uppfödda fiskar skyddas av artspecifik lagstiftning på samma sätt som fåglar och däggdjur.
- Om det saknas artspecifik kunskap och lagstiftning för en art, ska denna inte tillåtas födas upp i Sverige.

- Bedövning av uppfödd fisk med koldioxid förbjuds och nya metoder för bedövning och slakt av fisk införs.
- Djurutbildningarna, som till exempel veterinär-, agronom- och etologutbildningar, ska inkludera kunskap om fisk.
- Det avsätts mer finansiering till forskning om fisk så att riktlinjer och lagstiftning kan uppdateras. Exempelvis behövs tydliga resultat kring olika fysiologi, beteendebestov, miljöfaktorer, berikning och avlivningsmetoder.
- Lagstiftare och myndigheter använder korrekta begrepp som "föda upp fisk" och fiskar ska räknas i individer och inte i kilo eller ton.

Sällskapsdjur

Många människor skaffar sällskapsdjur just för sällskaps skull och för att man tycker mycket om det slags djur man väljer. Men tyvärr är det långt ifrån alla sällskapsdjur som har en god djurvälstånd. Detta beror dels på okunskap hos djurägare, dels på ett avelsarbete som drabbar djurens välfärd. Många smådjur som hamster, kanin och marsvin köps som sällskapsdjur till barn. Men barn kan inte ta ansvar för ett djur och det är inte ovanligt att barns intresse för djuret minskar efter en tid.

Många djurägare saknar också kunskap om vilka behov i form av rörelse, annan berikning och foder som djuret behöver för att må bra. Inget djur mår bra av att leva i en liten bur. Andra typer av djurhållning bör därför uppmuntras och kraven på minimimått på burar för smådjur bör höjas. Vissa djur har så specifika behov att väldigt få människor kan tillgodose dessa. Vi vill därför att det utreds vilka djur som är lämpade att hållas som sällskapsdjur. Dessa djur bör sedan sättas upp på en så kallad positiv lista. Många smådjur föds också upp i större "fabriker" i Europa och transporteras sedan via upphandlare i Sverige till Zoo-butiker. Många dör eller skadas under transporterna.

Det är även ett stort problem med illegal införsel av djur, främst hundar och reptiler. Under coronapandemin ökade efterfrågan på sällskapsdjur i allmänhet och hundar i synnerhet. Detta har lett till både oseriös uppfödning av hundar inom landet och smuggling från utländska valpfabriker. Att köpa ett illegalt infört djur är ett brott, ett stort hot mot både djurs och människors hälsa, och det bidrar till att ännu fler djur föds upp under fruktansvärda förhållanden. Djur som förs in i Sverige utan rätt vaccinationer, avmaskning och andra hälsoundersökningar riskerar att föra in sjukdomar i landet, som i dag inte förekommer här. Det händer att människor luras att köpa ett djur i tron att det är fött i Sverige, men verkligheten är djuret insmugglat. I dag är det inte möjligt att ta reda på en valps ursprung via hundregistret, då det inte finns uppgifter om föräldradjuret.

Vi kräver att:

- När människan har djur som sällskap ska varje arts specifika behov tillgodoses.
- Det inte ska vara möjligt att köpa djur direkt i zoo-butiker. Köpet ska i stället föregås av ett beställningsförfarande. Köparen ska ha relevanta kunskaper om djurslaget.

- En 16-årsgräns införs för att vara juridisk ägare till ett djur.
- Utrymmen avsedda för sällskapsdjur ska vara utformade så att djuret kan utföra sina naturliga rörelsebehov, vilket i praktiken innebär att reglerna kring utrymmen måste skärpas. Exempelvis ska en kanin kunna skutta, gräva och resa sig, en fågel ska kunna flyga och söka föda och en råtta ska kunna klättra.
- Enbart djur som otvivelaktigt kan anpassa sig till ett liv i fångenskap ska få hållas av privatpersoner. Detta bör regleras genom införandet av en positiv lista, som listar de djur som är tillåtna att hållas av privatpersoner. Till exempel bör det kraftigt begränsas vilka reptil- och fågelarter som får hållas.
- Inga djur får skänkas bort på säljsajter som Blocket och sociala medier som Facebook.
- Djur som far illa av sitt utseende inte ska få belönas på utställningar. Innan hundar eller katter av raser med utseenderelaterade hälsoproblem tillåts delta i utställningar eller gå i avel ska dessa genomgå och godkännas i en utökad rasanpassad veterinärbesiktning. Denna bör upprepas varje år då till exempel andningsproblem hos trubbnosiga djur ofta blir värre med åren.
- Lagstiftningen skärps och det ställs tydligare krav på den som befattar sig med ett illegalt infört djur och att dessa personer lagförs.
- Det införs en sekretessbrytande bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen som möjliggör att djurhälsopersonal som misstänker att ett djur är illegalt infört kan anmäla det.
- Det införs ett EU-gemensamt hundregister och obligatoriska landskoder på id-chipen.
- Länsstyrelserna, polisen och tullen får tydliga uppdrag och resurser för att arbeta med och samarbeta angående illegal införsel av djur.
- Jordbruksverket och distriktsveterinärerna får ökade resurser för att kunna prioritera arbetet med illegalt införda djur och kunna bistå personalen vid gränsen i högre grad.
- Det i nationella hund- och kattregistret framgår vad som är föräldradjurens chipnummer.
- Aveln för sällskapsdjur måste förändras så att fokus läggs på djurens hälsa och välbefinnande i stället för på utseende.
- Det införs ett tydligt förbud mot avel på alla sällskapsdjur med extrema anatomier.
- Det införs tydliga bestämmelser om avel i Jordbruksverkets föreskrifter även för andra sällskapsdjur än hund och katt.

Hund

Nästan alla djurskyddsproblem hos hundar beror på okunskap hos hundägare och fokus på extrema utseenden framför djurvälstånd. Övervikt, extremavel, ensamhet, hundar som

lämnas i bilar under lång tid och köp av smuggelhundar skulle troligen minska om kunskapen hos köpare/ägare ökade. Det är därför viktigt att öka kunskapen hos allmänheten om vad man ska tänka på för att undvika att köpa en smuggelhund, raser som helt ska undvikas på grund av stora hälsoproblem och vilken ras som passar in i den enskilda individens tillvaro.

Hundägare behöver generellt få större kunskap om djuren och deras behov och vara medvetna om djurskyddslagens krav på kompetens hos djurägare. Hundägare behöver också få ökad kunskap om vilken typ av foder och vilken mängd en hund ska äta för att må bra samt vilka skador och sjukdomar som övervikt leder till. Generellt behövs också bättre etologisk kompetens om hundars behov och vad "problembeteenden" hos hund beror på och hur dessa kan undvikas.

Vi kräver att:

- Försäljning av halsband eller annan utrustning med syfte att orsaka smärta eller obehag, som till exempel stryphalsband och antiskallhalsband förbjuds.
- Hundar får skiljas från tiken tidigast vid åtta veckors ålder och att möjligheten till en tidigare separation tas bort från hundföreskriften.
- Rasrelaterade hälsoproblem måste sluta normaliseras och att begreppet " normalt för rasen" utgår.
- Renrasavel aldrig premieras högre än hälsan hos djuren. Raser där hälsoproblemen är för utbredda och den genetiska variationen för låg behöver åtgärdas med hjälp av korsningsavel.
- Det införs normalkontroller av Länsstyrelserna för uppfödare av hundar.
- Alla hundar ska vara veterinärbesiktade inom en vecka innan överlåtelse och tiken ska vara med vid veterinärbesiktning av valpar.
- Tik och hane veterinärbesiktigas innan de tillåts gå i avel.
- Länsstyrelsen utför regelbundna djurskyddskontroller på hundutställningar.
- Jordbruksverkets föreskrifter gällande avel av hundar ses över och tydliggörs. Bland annat bör det övervägas att införa en så kallad defektlista för hundar i lagstiftningen.

Kanin

Kaniner som hålls för sällskap hålls ofta ensamma trots att de i naturen bor i sociala grupper. Minimimåttan på kaninernas utrymmen är så pass små att det inte går att sätta ihop två för varandra främmande kaniner på ett säkert sätt. Därför väljer många att i stället för att hålla dem i större utrymmen, hålla dem ensamma i små utrymmen. Reglerna säger att kaninungar får skiljas från honan då de är sex veckor, trots att de bör hållas tillsammans i minst åtta veckor.

Det förekommer att kaniner släpps ut och överges och dessa djur klarar sig inte i naturen på egen hand i vissa delar av landet. I de delar där de klarar sig förökar de sig i stället och det ger i

sig upphov till utbrott av olika sjukdomar, vilket innebär lidande. Kaniner bör vara id-märkta och registrerade.

Vi kräver att:

- Dagens minimikrav för utrymme höjs för kaniner.
- Kaninungar får skiljas från kaninhonan tidigast vid 8 veckors ålder, vid förväntad vuxenvikt på ≤ 3 kg och vid 10 veckors ålder vid förväntad vuxenvikt på >3 kg.
- Kaniner ska vara märkta och registrerade.

Katt

Det finns uppskattningsvis minst 100 000 hemlösa katter i Sverige. Katthem drivna av oss och andra föreningar hjälper varje år tusentals katter att få nya kärleksfulla hem. Genom politisk påverkan har vi lyckats få lagar och regler som höjt kattens status och förbättrat möjligheterna att lagföra personer som överger sina katter. Lagen om att alla katter ska ID-märkas och registreras välkomnar vi särskilt och ser att den kan leda till att fler bortsprungna katter kan hitta hem och fler övergivna katter kan få hjälp snabbare.

Även katter drabbas av oetiskt avelsarbete, både gällande okontrollerad och överdriven reproduktion, och avel för extrem anatomi. Okastrerade katter som släpps ut bidrar både till många oönskade kattungar och till att det inte är finns någon kontroll av eventuella ärftliga sjukdomar hos föräldradjuret. Vissa rastyper, såsom brachycefala katter eller sådana med hängande öron, får ofta stora hälsoproblem på grund av sitt utseende.

Vi kräver att:

- Alla utekatter ska vara kastrerade.
- Att den nya lagen om märkning och registrering av katt innebär att omärkta katter snabbare kan klassas som hemlösa och omhändertas av djurhem efter beslut av länsstyrelsen.
- Möjligheten att skilja katthona och ungar tidigare än tolv veckor tas bort från föreskriften. Det bör övervägas att höja gränsen till fjorton veckor för en optimal välfärd.
- Rutinmässig avlivning av friska men skygga katter inte tillåts, av såväl etiska som funktionella skäl.
- Trap - Neuter - Return - Manage, TNRM, kan accepteras som ett kortsiktigt sätt att hantera friska men ej socialiserbara katter, men inte som ett sätt att på lång sikt lösa problem med förvildade katter. Samtidigt ska kravet om tillsyn uppfyllas.
- Det införs normalkontroller av länsstyrelserna för uppfödare av katter.
- Det tydliggörs i föreskriften att kattägare är skyldiga att veta vilka som är föräldrar till kattungar för att avelsparagraferna ska kunna användas. Detta innebär att det utan

undantag är olagligt att släppa ut okastrerade katter.

- Jordbruksverkets föreskrifter gällande avel av katter ses över och tydliggörs. Bland annat bör det övervägas att införa en så kallad defektlista för katter i lagstiftningen.

Akvariefisk

Akvariefiskar ses ofta som en inredningsdetalj snarare än djur. Det gör att fiskar ofta hålls i för små akvarier och/eller inte ges tillräckliga förutsättningar att kunna gömma sig. Precis som med matfisk finns det ett stort problem med överdödighet. Akvariefisk transporteras ofta långt och många av fiskarna dör under transporten. Det är också svårt att veta var akvariefiskarna kommer ifrån och en del arter fångas vilt.

Vi kräver att:

- Försäljning av vildfångad akvariefisk förbjuds.
- Akvarier med fisk i inte tillåts som inredning i offentliga miljöer.
- Det införs artspecifika föreskrifter för akvariefiskar.

Häst

Majoriteten av hästarna som finns i Sverige hålls av privatpersoner eller ridskolor och används för ridning. Många hästar får inte möjlighet till rörelse och utevistelse i den utsträckning de behöver.

Vissa hästgårdar har inte mark nog för de hästar som hålls, vilket gör att hästarna inte kan vara ute samtidigt alternativt endast under för kort tid. Hästar som inte får en tillräcklig giva av grovfoder blir ofta sjuka och utvecklar beteendestörningar. Vi menar att lösdrift ger den bästa välfärden för hästar och att fodergivningen måste utformas på ett sätt som minskar sjukdomar.

Ridning av hästar behöver inte vara något negativt för hästen, men det får inte bli en rättighet för människan att rida på hästen om den visar obehag av detta eller om det blir för tungt för hästen. Hos alltför många ridskolor lärs barn fortfarande hur hästen ska bestraffas genom piska eller sparkar för att den ska göra det vi ber den om. Vi menar att kunskapen om hästars behov, både fysiska och beteendemässiga, hos ridskolor och deras ridskoleelever måste öka för att förbättra ridhästarnas välfärd.

Vi kräver att:

- Spödrivning av häst i alla dess former ska vara förbjudet.
- Det inte ska vara tillåtet att ha hästar uppbundna i spilta.
- Hästar ska ha sällskap av och tillåtas full fysisk kontakt med minst en annan häst.

- Efterlevnaden av registrering i hästdatabasen kontrolleras så att hästar inte kan försvinna eller slaktas av misstag, samt att sanktioner för dem som inte registrerar hästar införs.
- Alla hästar ska ha rätt till daglig långvarig utevistelse på tillräckligt stora ytor med för hästar lämpligt underlag. Utevistelsen ska huvudsakligen ske tillsammans med andra hästar.
- En lägsta avvänjningsålder införs i föreskrifterna för häst.

Djur som föds upp för päls, skinn, ull och dun

I Sverige är minkar det enda djur som hålls enbart för pälsproduktion. Djuren hålls i små burar och har inte möjlighet att utföra sina naturliga beteenden. Minken är ett opportunistiskt djur, vilket bland annat innebär att den tar flera typer av bytesdjur och spenderar mycket tid med att jaga. I naturen lever minken solitärt och håller avstånd till andra minkar, speciellt de av samma kön. Deras revir är alltid belägna vid vatten och de jagar både i vatten och på land. Att kunna hålla avstånd till andra minkar, få utlopp för jakt och tuggbehov, att få bo och jaga nära vatten och få utlopp för sitt rörelsebehov är viktiga behov som är omöjliga att uppfylla i burhållning.

I många andra länder dödas reptiler och vissa fåglar enbart för sitt skinn eller sina fjädrar. Skinn från lantbruksdjur är en biprodukt från köttindustrin och där styrs djurskyddsreglerna utifrån den lagstiftningen. Biprodukter från vilda djur omfattas av jaktlagstiftningen.

Avelsarbetet med fårrasen merino har skapat får med djupa hudveck för att få ut så mycket ull som möjligt från varje individ. I hudveckan på fårets bakdel samlas mycket fukt och det i sig ger problem med att skadeinsekter lägger ägg i vecken. För att förhindra detta skärs hud bort på merinofåren. Ingreppet kallas mulesing och görs på vakna och obedövade lamm.

Angorakaniner och gäss utsätts för plockning av päls och fjädrar när djuren är levande. Detta är mycket smärtsamt och stressande.

Ull och skinn från svenska djur tas inte alltid till vara, utan i stället importeras kläder, garn och skinn från länder med sämre djurhållning än den svenska.

Vi kräver att:

- Uppfödning av djur enbart avsedda för päls, skinn eller dun ska förbjudas.
- Den svenska hållningen av mink och kanin för pälsproduktion förbjuds.
- Produktionsmetoder som mulesing och plockning av dun från levande fåglar upphör, liksom ryckning av päls från till exempel angorakaniner.
- Ull och skinn från svenska djur tas till vara innan produkter från länder med sämre djurhållning importeras.

Djurförsök

Vår målsättning är att alla för djuren plågsamma djurförsök ska kunna ersättas med djurfria metoder, utan att den vetenskapliga kvalitén sänks. Att så snart det är vetenskapligt möjligt ersätta alla djurförsök är också försöksdjursdirektivets slutliga mål.

Vi menar att fram tills att det är möjligt att fasa ut djurförsök måste alla aspekter av 3R (Replace, Reduce, Refine) genomsyra verksamheten och nyttan av försöken måste noga vägas mot djurens lidande. Forskning om djurfria metoder måste prioriteras och medel till forskning inom alla de 3R:en måste utökas. Likaså måste Sveriges 3R-center, som har verksamhet inom alla de 3R:en, få en långsiktig och stabil finansiering för att kunna fortsätta sin verksamhet. I Sverige är det de djurförsöksetiska nämnderna som prövar och ger tillstånd till djurförsök. Både vittnesmål från ledamöter i nämnderna och vetenskapliga studier visar att nämnderna inte fungerar som de är tänkta och att den så kallade risk-nyttaanalysen ofta uteblir. Detta innebär att nämndernas beslut inte alltid följer djurskyddslagen.

Djuren som används i djurförsök hålls idag på sämre sätt än när samma djurslag hålls som sällskapsdjur. Idag hålls exempelvis råttor som används i djurförsök i burar där de inte kan resa sig, vilket är ett viktigt naturligt beteendebestånd för en råtta.

Vi kräver att:

- Det tas fram en nationell plan för att arbeta mot försöksdjursdirektivets slutgiltiga mål att ersätta djurförsök när så är vetenskapligt möjligt.
- Staten och forskningsfinansiärer avsätter mer ekonomiska medel till forskning inom 3R-området. Forskning inom alla de tre R:en behöver finansieras i parallella utlysningar så att de inte konkurrerar med varandra.
- Forskningsfinansiärer som finansierar djurförsök i bedömningar av forskningsansökningar ska inkludera hur 3R-principen implementeras.
- Det initieras mer medel och möjligheter till validering av djurfria metoder. Så länge djurförsök används ska de tre R:en genomsyra verksamheten.
- Varje djurförsök måste också prövas mot det behov det förväntas kunna motsvara. Försök som inte är nödvändiga för att förbättra människors eller djurs välfärd bör inte tillåtas.
- I de fall där det finns för metoder som är mindre smärtsamma för djuren ska dessa användas, även om det innebär en högre kostnad.
- Det alltid ska finnas en ansvarig etolog för varje djurförsök.
- Djur som används i försök ska ha samma rätt som sällskapsdjur av samma art, med rätt till berikning, och hållas i utrymmen där de kan röra sig obehindrat.
- Det ska knytas en etolog till varje försöksdjursanläggning.
- Det sker en översyn av hur de djurförsöksetiska nämnderna fungerar och att det säkerställs att de får en arbetsstruktur och -miljö som gör att nämndernas lagstadgade

uppdrag kan uppfyllas.

- Jordbruksverkets grundkurs om djurförsök blir obligatorisk för alla ledamöter i de djurförsöksetiska nämnderna.
- Det i varje djurförsöksetisk nämnd ska ingå forskare med kompetens inom etologi, veterinärmedicin och djurfria metoder.
- Regeringen ger Sveriges 3R-centers verksamhet långsiktig och stabil finansiering så att centrets verksamhet kan säkerställas.
- Föreskrifterna kring hållande av försöksdjur skärps, till exempel ska råttor få burar som är tillräckligt höga att de kan resa sig.
- Det initieras och avsätts medel till ett standardiserat samarbete mellan olika forskningsinstitutioner för att minska antalet djur i försök genom att till exempel dela överbliven vävnad eller annat material.
- Försöksdjur efter avslutade försök omplaceras till privata hem när så är möjligt utifrån djurens välfärd och omgivningens hälsa.
- Djurskyddsorganisationer som har nominerat ledamöter till de djurförsöksetiska nämnderna får rätt att överklaga beslut fattade av nämnden till den centrala djurförsöksetiska nämnden.

Vilda djur

Alla djur har ett egenvärde och ska respekteras. Vilda djur benämns oftast i ett ekologiskt sammanhang, där de är en del av ett ekosystem. Det är en viktig aspekt, men det betyder även att vilda djur inte ses som individer. Alla regelverk kring jakt måste i första hand utgå från de enskilda djurens biologi och välfärd, inte endast från ett ekosystemperspektiv.

Vilda djur är inte främst en resurs för människan att bruka, utan har ett egenvärde och rätt att finnas i de ekosystem där de ingår. Det enda skydd de vilda djuren har är jaktlagstiftningen där ansvaret läggs på jägarna i allmänna skrivningar som säger att jakten ska bedrivas så att viltet inte utsätts för onödigt lidande.

Sveriges vilda fauna är på grund av ogenomtänkt jakt och utsättning av djur i obalans. Vissa arter, såsom älgen, har jagats så hårt att den nu riskerar att rödlistas, medan vildsvinsstammen har ökat kraftigt. Både vildsvin och rovdjur, som varg och lo, är en källa till oro och konflikt för lantbrukare och jägare då de kan påverka deras växtodling, djuruppfödning och möjlighet till jakt.

Hjortstammen har ökat genom utplacering av kronhjort, dovhjort och också olagligt utsatta mufflonfår. Drivkraften är jägarnas vilja till varierad jakt utan hänsyn till skador. Fåglar som fasaner, raphöns och gräsänder föds upp och sätts ut i naturen, för jaktändamål och hundträning. Det finns många djurvälståndspåverkan i denna verksamhet och dödligheten bland de utsatta fåglarna är hög.

Vildsvinskött från en etisk och säker jakt är ett djurvänligare alternativ än kött från grisar som är uppfödda i konventionell grisproduktion. Det är önskvärt att allmänheten ges tillgång till detta kött.

Årligen skadas och dödas många djur av bil- och tågtrafik. Viltstängsel är ett viktigt skydd för både människor och djur, men stänger samtidigt av vandringsleder för djuren. Med viltövergångar, som anpassas till olika arter, underlättas djurens förflyttningar.

Vilda fiskar ingår inte i varken jaktlagstiftningen eller djurskyddslagstiftningen. Det finns inga krav på att fiskarna ska avlivas när de dras upp, utan de kvävs till döds när de läggs på land. Det är en lång process och innebär ett stort och långvarigt lidande för fisken.

Det finns projekt där djur av tamdjursart sätts ut i naturen i syfte att återinföra dem i deras ursprungliga habitat som en del av Rewildingprojekt. Eftersom syftet med projekten är att djuren ska klara sig själva, ges dispenser från kraven på till exempel utfodring och skydd för djuren.

Vi kräver att:

- Vilda djur, inklusive fisk, ska omfattas av en djur- och artskyddslag (eller skyddslagstiftning) där de erkänns som levande och kännande individer och inte främst ses som en resurs för människan att bruka.
- Utfodring av vilt sker på ett sätt som inte innebär orimlig uppförökning.
- Mer resurser tillsätts och nya lösningar testas för att förhindra viltolyckor på väg och järnväg.
- Fler viltövergångar för fler djurarter och fler vandringsleder för fisk byggs.
- Alla jakt- och viltfrågor i Sverige hanteras av en statlig myndighet med ett renodlat myndighetsuppdrag.
- Tamdjur inte ska sättas ut i naturen (rewilding) och därmed undantas från djurskyddslagstiftningens krav.

Jakt och fiske

Vi kräver att:

- Brott mot jaktlagen ska beivras och leda till hårdare straff.
- Utländska jägare som vill jaga i Sverige ska ha svensk jägarexamen eller jaga med guide som är ansvarig för hur jakten genomförs.
- Allt lidande för djur i samband med jakt ska minimeras. Ingen nivå av skadeskjutningar är acceptabel, och det psykiska lidandet (till exempel tidsaspekten) måste vara lika avgörande som den fysiska smärtan när det gäller att försöka avgöra djurs lidande.

- Alla djurskyddsmässigt oacceptabla jaktformer förbjuds, till exempel all jakt där djur fångas levande (exempelvis med burar och snaror) för att avlivas, grytjakt, pilbågsjakt och kuljakt i vatten.
- All jakt, oavsett på vilket djurslag, ska bedrivas på ett sätt som innebär minsta möjliga stress och lidande hos djuret. Det ska tas stor hänsyn till djurens artspecifika egenskaper när till exempel tillåtna jakttider och jaktmetoder utvärderas och beslutas.
- Utbildningsnivå och lämplighet hos den enskilde jägaren kontrolleras regelbundet och att det införs en utbildning och prov för fritidsfiskare, i likhet med jägarexamen.
- Hundar som används vid jakt ska behandlas med respekt och att en relevant riskbedömning ska göras inför jakten, samt att hunden är i skick och tränad för jakt för att undvika skador. Löshundsjakt ska tillåtas endast ifall det leder till mindre stress och lidande för djuret som jagas jämfört med jakt utan hund eller jakt med hund i lina. Endast långsamdrivande hundar ska användas vid klövviltsjakt med lös hund. Antal hundar som samtidigt används vid jakthundsträning och jakt ska begränsas.
- Grytjaktsträning med levande djur samt hållande av grävling förbjuds och träning av hundar på inhägnade djur inte tillåts. Alternativa metoder så som attrapper ska i stället utvecklas.
- Djur som föds upp i syfte att släppas ut för jaktändamål ska få sättas ut endast om deras genetik, beteende, hälsostatus och fysiologi medger att de har en lika god chans till överlevnad som den vilda populationen. Utsättning ska inte ge negativa konsekvenser för ekosystemen eller de vilda djuren. Det ska införas kontroller och rapporteringsplikt för dessa verksamheter.
- Vildfångad fisk ska omfattas av djurskyddslagen.
- Så kallad catch and release, alltså att som nöje fånga fisk med syfte att släppa tillbaka den, ska förbjudas.
- Fiskar som fångas inte tillåts kvävas till döds, utan måste bedövas och avlivas omedelbart på ett snabbt och säkert sätt.
- Myndigheterna underlättar så att det är enklare att sälja viltkött på ett livsmedelssäkert sätt till både privatpersoner och skolor.

Rovdjur

Trots att vargen är rödlistad som starkt hotad och lodjur är listad som sårbar genomförs licensjakt i Sverige på dessa djur. Det är ett stort djurskyddsproblem att rovdjur attackerar tamdjur men detta kan förhindras genom olika skyddsåtgärder. Forskning säger dessutom att jakt kan innebära att rovdjuren blir mer benägna att attackera tamdjur om de jagas. Rovdjuren utsätts för jakthundsträning där det saknas regler kring hur många hundar som får användas och hur länge de får driva djuren.

Det har uppstått konflikter mellan rovdjur och människor och det finns en stor oro bland

djurägare. Vi menar att samexistens är rätt väg att gå och för att det ska fungera måste allmänheten utbildas i rovdjurens beteende och vi måste hitta rätt vägar att dela naturen på. Respons teams är ett koncept som används i andra delar av världen, där dessa teams har till uppgift att hålla koll på var rovdjuren finns, uppmärksamma eventuella hot, informera allmänheten, främja samverkan med mera.

Vi kräver att:

- Staten ska ge generösa bidrag för skydd av tamdjur mot rovdjursangrepp.
- Staten verkar för samexistens mellan människor och rovdjur enligt vetenskapliga metoder, till exempel via respons teams och information.
- En skrivelse om att skydda tamdjur från rovdjursangrepp i EU:s djurskyddsdirektiv införlivas i den svenska djurskyddslagstiftningen.
- Staten lägger större resurser på att förhindra tjuvjakt och straffen för jaktbrott höjs.
- Jakthundsträning på rovdjur inte får genomföras då de jagade djuren är dräktiga eller har medföljande ungar.
- Metoder för att stängsla, skrämma eller på andra sätt försvåra för viltet att orsaka skador ska användas innan beslut om skyddsjakt fattas, för att förhindra konflikter mellan djur och människa.
- Licensjakt på varg och lo stoppas. Om det krävs jakt på varg och lo ska den utföras av jägare på statligt uppdrag.
- Svenska Jägareförbundet fråntas det allmänna uppdraget (statliga medel för att informera om rovdjur) och betraktas som det förbundet är – en intresseorganisation.
- Medel ur viltvårdsfonden inte endast går till att främja jakt och annan viltvård, utan även till naturfrämjande ändamål och objektiv information till allmänheten om vilda djur.

Djurparker

Djurparker existensberättigande är baserat på deras möjlighet att bevara hotade arter. Många av arterna som hålls på djurparker är svåra att hålla i fångenskap och utvecklar inte sällan olika stereotypa beteenden.

Vi kräver att:

- Det ska finnas ett tydligt och specificerat syfte för varje enskild art som hålls på en djurpark och djurhållningen ska direkt eller indirekt gynna den specifika arten. Acceptabla syften är bevarande av en hotad art.
- Djuren ska hållas på ett sätt som gör att de har god välfärd och hälsa och att beteendestörningar inte uppstår. Det innebär att vissa arter troligt inte kan hållas i

djurpark och denna djurhållning ska då avvecklas.

- Djurparker ska fungera endast som park för bevarande och inte kombineras med nöjesparker.
- Djur som hålls i djurparker aldrig ska få användas vid jaktträning.
- Avelsprogram vid en djurpark ska vara välplanerade. Gällande hotade arter ska aveln utföras i samarbete med internationella djurparksorganisationer.
- Det ska finnas en tydlig plan med varje individ som föds i en djurpark så att djur inte avlivas i onödan.

Cirkus

Det är i dag inte tillåtet att hålla och visa vissa djur, såsom rovdjur och elefanter på cirkus, men många djur är fortfarande tillåtna. En kringresande cirkus är inte en lämplig miljö för ett djur. Cirkussäsongen innebär ständiga transporter och miljöer som inte alltid uppfyller djurens naturliga beteendebest. Det finns gott om exempel på cirkusar som är djurfria och som ändå bedriver en fungerande och omttyckt verksamhet.

Vi kräver att:

- Inga djur ska vara tillåtna på cirkus.